2019. november 23. - **Aki megelőzte a korát: II. Rákóczi Ferenc - III. rész**

II. Rákóczi Ferenc volt az első hazánkban, aki hírlapot adott ki. A fejedelem maga is újságolvasó ember volt, rendszeresen olvasta a párizsi Gazette-et, a hollandiai hugenották francia lapjait, a Mercure Historique et Politique című hágai és a Lettres Historiques című amszterdami folyóirat hírösszefoglalóit, kommentárjait. Ugyanakkor Európát is foglalkoztatta a kuruc szabadságharc ügye, XIV. Lajos danzigi követe, Bonnac márki a fejedelem egyik levelére reagálva írta meg, hogy örömmel vennék, ha rendszeresen tájékozódhatnának a magyarországi eseményekről, az első szám megjelenése után az is kiderült, hogy a Lengyelországot megszálló svédek is élénk érdeklődéssel vették kezükbe az újságot.
Rákóczi hírlapindítása mégsem előzmény nélküli, a Recrudescunt inclitae gentis Hungarae vulnera kezdetű legismertebb proklamációtól kezdve kiáltványok, levelek, manifesztumok egész sorát adta ki a fejedelem. A sajtóhoz, mint újabb fegyverhez 1705-ben nyúlt Rákóczi, különösen azért, hogy ezen a téren is diadalt arasson a Habsburgok felett, mivel a bécsi Wienerisches Diarium című újság a valóságtól egészen elrugaszkodva, magyarellenesen mutatta be a hazánkban folyó eseményeket.
A lap elindításának kiötlője és megtervezője Esterházy Antal gróf volt, aki a „nép vigasztalásának” és a szegénység bátorításának ügyét szolgálta volna magyar nyelven. Rákóczi végül belső bizalmasára, állandó munkatársára, a titkos kancelláriáját is vezető Ráday Pálra bízta a feladatot, aki az említett kiáltvánnyal együtt Rákóczi több írásának is a szerzője volt. Az újság először 1705 júniusában jelent meg Mercurius Hungaricus néven, és azonnal el is küldték Franciaországba, Danzigba, Isztambulba és Poroszországba, utóbbi helyről azután néhány példányt a svéd udvarba továbbítottak. Megközelítőleg százas példányszáma és latin nyelve is bizonyítja, hogy elsősorban Európa királyi és fejedelmi udvarait, diplomatáit kívánták tájékoztatni vele, mindenekelőtt rokonszenvük és szövetségük megnyerése érdekében. A Mercuriust az első években a lőcsei Brewer-nyomdában nyomták, habár eredetileg hetente megjelenő hírlapnak szánták, végül a kezdeti heti megjelenés hamar havira változott, majd komoly rendszertelenség tapasztalható a kiadásban. Napjainkra a Mercuriusból csupán 13 nyomtatott, illetve kéziratos példány maradt fenn, ami valójában hét számot takar, mivel néhány számból több példány is megmaradt. Mai napig vita tárgya, hogy voltak-e teljes mértékben megsemmisült példányai a kuruc hírlapnak, vagy az említett hét számnál több nem is jelent meg.
A Ráday Pál által irányított újság szerkesztési elve megfelelt a kor európai sajtójának, a tudósítások a származási hely és időpont megadásával kezdődnek, a beszámolókat pedig a különböző kuruc hadvezérek küldték, úgy mint Bottyán János, Károlyi Sándor vagy Forgách Simon. Ilyenformán tudósítottak Bezerédi Imre brigadéros akciójáról 1708 augusztusában a Sopron melletti táborból: „Miután generálisunk az ellenséget ostromzár alá vette, kihasználva a kedvező alkalmat, egy erős katonai csapatot Stájerországba küldött azzal a paranccsal, hogy azokat a helységeket, amelyek önként meghódolnak, vegyék katonái oltalmukba, az ellenállókat pedig tűzzel-vassal pusztítsák el. Ő maga pedig Ausztria irányába vonult azzal a szándékkal, hogy ott mindent megtesz, amit ellenség csak megtehet azért, hogy a bécsiek, látva a mindenfelől füstölgő háztetőket, bánják meg azt, hogy bosszúvágyból visszautasították a békét.”
Az is előfordult, hogy a „laptulajdonos” nyilatkozatát közölték, mint 1705 augusztusában, amikor

Rákóczi újságja előbb nyilvánosságra hozta hasábjain a bécsi udvar levelét, majd a Mercuriusba írt nyílt levélben utasította el a Habsburgok békeajánlatát a „felséges fejedelem”. A Mercurius Hungaricusként (Magyar Hírmondó) induló hírlap a második számban nevet változatott, innentől kezdve Mercurius Veridicus ex Hungaria (Magyarországi Igazmondó Hírmondó) néven futott az újság, ezzel is aláhúzva igazmondását. Független újságírás már a XVIII. század hajnalán sem létezett, Benda Kálmán megállapítását mégis elfogadhatjuk, miszerint a Mercurius „A kuruc vereségek jelentőségét igyekezett csökkenteni, a hadsereg kényszerű visszavonulásait óvatosan körülírta, megmagyarázta, a kellemetlen dolgokról meg nemegyszer teljesen hallgatott. Kitalált eseményeket azonban nem közölt. Szépített, de nem hazudott.”
A hadiszerencse változása és a diplomáciai tárgyalások miatt az 1710. évi számokat már Bercsényi kancelláriáján adták ki Ebeczky Sámuel szerkesztésében, és Lőcse helyett Bártfán voltak kénytelenek kinyomtatni. Ugyan eredeti célját nem érte el a Mercurius, a kontinens egyetlen országa sem állt igazán a magyar szabadság ügye mellé, ám szintén II. Rákóczi Ferenc nevéhez fűződik hazánk első sajtóterméke, amit Európa-szerte kezükbe vehettek az olvasók.

Märle Tamás